

1. Referentie

Referentie	Hermans, D.J., Opdenakker, M.-C. & Van Damme, J. (2003). <i>Ongelijke kansen in het secundair onderwijs in Vlaanderen. Een longitudinale analyse van de interactie-effecten van geslacht, etniciteit en socio-economische status op de bereikte onderwijspositie met aandacht voor het effect van de school: een vervolg. LOA-rapport nr.17.</i> Onuitgegeven onderzoeksrapport, K.U.Leuven, Steunpunt Loopbanen doorheen Onderwijs naar Arbeidsmarkt, Cel voor Analyse van Onderwijsloopbanen.
Taal	Nederlands
ISBN - ISSN	/
Publicatievorm	Onderzoeksrapport

2. Abstract

Dit rapport is een vervolg op het LOA-rapport nr.7: “Ongelijke kansen in het secundair onderwijs in Vlaanderen. Een longitudinale analyse van de interactie-effecten van geslacht, sociaal-economische status en etniciteit op het bereikte onderwijsniveau”. Deze rapporten vertrekken vanuit de vaststelling dat de onderwijsloopbaan in sterke mate correleert met de sociale positie die men doorheen het verdere leven zal innemen. Dit onderzoek naar gelijke onderwijskansen probeert de vraag naar gelijke kansen te beantwoorden door de loopbanen van verschillende sociale groepen te onderzoeken. In LOA-rapport nr.7 gingen de onderzoekers na of er effecten zijn van geslacht, etniciteit en de socio-economische situatie op de bereikte onderwijspositie van leerlingen in het secundair onderwijs in Vlaanderen, en zo ja of deze effecten additief zijn of niet. In dit rapport worden vergelijkbare analyses uitgevoerd op een nieuw ontwikkelde afhankelijke variabele namelijk: de laatste succesvolle positie in het secundair onderwijs.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Onderwijs
Trefwoord(en)	Diversiteit, gender, kansenongelijkheid, secundair onderwijs, schoolloopbanen

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	Vlaams Minister van Onderwijs en Vorming
Onderzoeker(s)	D.J. Hermans, M.-C. Opdenakker & J. Van Damme Steunpunt LOA (heden: Steunpunt Studie- en Schoolloopbanen) Steunpunt SSL p/a Hoger Instituut voor de Arbeid (K.U.Leuven) Parkstraat 47 3000 Leuven ssl@kuleuven.be http://www.steunpuntloopbanen.be/

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Welke interactie-effecten tussen geslacht, socio-economische status en etniciteit zijn er met betrekking tot het onderwijsniveau van de laatste succesvolle positie in het secundair onderwijs? Wat is de bijdrage van het secundair onderwijs aan deze interactie-effecten? Zijn er effecten van de school op het onderwijsniveau van de laatste succesvolle positie in het secundair onderwijs van de leerlingen en zo ja, welke effecten zijn dit?
-----------------	---

Hypothesen	/
------------	---

6. Methode

Onderzoeks-methode	Kwantitatief onderzoek aan de hand van tests, toetsen en vragenlijsten Multilevel modellen
Onderzochte groep	De analyses werden uitgevoerd op de data van het LOSO-onderzoek. In dit onderzoek werden twee regio's geselecteerd waarbinnen in principe alle leerlingen die in het schooljaar 1990-1991 het secundair onderwijs hebben aangevat, werden opgenomen. De twee regio's, Dendermonde-Zele-Hamme en Diest-Hasselt-Genk-Houthalen-Leopoldsburg-Beringen, werden geselecteerd op basis van hun gezamenlijke representativiteit voor Vlaanderen. In het totaal werden ongeveer 6400 leerlingen gedurende 10 jaar uitgebreid gevolgd.
Bereik	Regionaal (Vlaanderen)

7. Resultaten

Beperkte analyses: Modellen zonder verklarende variabelen	Uit de verdeling van de variantie over het school- en het leerlingniveau blijkt dat één vierde van de variantie zich op schoolniveau bevindt. Naarmate zich meer variantie op schoolniveau bevindt des te groter is de samenhang tussen de school en de laatste succesvolle positie in het secundair onderwijs van de leerlingen. Wat betreft de leerling- en schoolresidu's: De verdeling van de variabele EindPosNiveau (niveau van de laatste succesvolle positie in het secundair onderwijs) is negatief scheef door het grote aantal leerlingen met een hoog onderwijsniveau. Hetzelfde geldt voor het gemiddelde niveau van de laatste succesvolle positie in het secundair onderwijs van de leerlingen van de scholen. Er is een relatief groot deel scholen met een gemiddeld onderwijsniveau dat hoger is dan het gemiddelde onderwijsniveau over alle scholen heen, waardoor we ook op schoolniveau een licht negatief scheve verdeling krijgen.
Beperkte analyses: Model met de interactievariabelen geslacht, etniciteit en SES + Model met de interactievariabelen en de controlevariabelen	Door de modellen met en zonder controlevariabelen met elkaar te vergelijken krijgen we een zicht op de mate waarin de school bijdraagt aan de totale effecten van geslacht, etniciteit en SES. Het model zonder controlevariabelen toont ons een zwak effect van geslacht. Het effect van etniciteit is matig. Het effect van SES kunnen we als groot beschouwen. Naast de hoofdeffecten vonden we één significant interactie-effect. Voor allochtone leerlingen zien we dat het effect van SES afgezwakt wordt. We kunnen besluiten dat het effect van SES matig positief is voor allochtone leerlingen, terwijl het effect van SES voor autochtone leerlingen sterk positief te noemen is. De allochtone leerlingen en de jongens bereiken een minder hoog niveau van de laatste succesvolle positie in het secundair onderwijs dan respectievelijk de autochtone leerlingen en de meisjes. Daarnaast zien we ook dat het effect van SES minder sterk is voor alle allochtone leerlingen dan voor autochtone leerlingen. In de volgende stap gaan we na in welke mate de totale effecten verklaard kunnen worden door de leerlingkenmerken prestaties op schoolse toetsen bij aanvang van het secundair onderwijs, de intelligentie bij aanvang van het secundair onderwijs en het oordeel van de leerkracht lager onderwijs als subjectieve maat van de twee voorgaande leerlingkenmerken. We zien dat de prestaties op schoolse toetsen bij aanvang van het secundair onderwijs de grootste voorspellende kracht hebben met betrekking tot de laatste succesvolle positie in het secundair onderwijs, daarna hebben respectievelijk het oordeel van de leerkracht lager onderwijs en de intelligentie bij aanvang van het secundair onderwijs een bijkomende verklarende waarde. Nadat we de laatste succesvolle positie in het secundair onderwijs hebben proberen te verklaren aan de hand van deze leerlingkenmerken werden de variabelen geslacht, etniciteit en SES en de interacties tussen deze variabelen aan het model toegevoegd. We zien dat de hoofdeffecten van geslacht, etniciteit en SES onder controle van de leerlingkenmerken verkleinen of zelfs verdwijnen. Rekening gehouden met aanvangskenmerken e.d., brengen meisjes het in het secundair onderwijs verder dan jongens, en brengen jongeren uit hogere SES-milieus het verder dan die uit lagere milieus. De SES heeft in dit onderzoek een kleiner effect bij allochtone leerlingen dan bij autochtone leerlingen.
Uitgebreide analyse: Model met de interactievariabelen geslacht, etniciteit en SES	De grootste voorspellende controlevariabelen zijn de opgelopen vertraging vóór het secundair onderwijs, de prestaties bij aanvang van het secundair onderwijs en de prognose door de leerkracht lager onderwijs van het hoogst bereikte onderwijsniveau van de leerling. Wat de gemiddelde SES van een school betreft zien we dat hoe hoger de gemiddelde SES van een school hoe hoger de bereikte onderwijspositie van de leerlingen in de school. De effecten van geslacht en etniciteit zijn beide klein tot zeer klein te noemen. Meisjes en

en de controlevariabelen	autochtone leerlingen bereiken een hogere onderwijspositie dan respectievelijk jongens en allochtone leerlingen die gelijkaardig zijn wat de scores op de resterende variabelen betreft. Daarentegen, het effect van SES is matig te noemen. Tot slot vonden we nog een interactie-effect tussen etniciteit en SES. Hierdoor wijzigt het effect van SES voor allochtone leerlingen in een licht negatief effect. In beide analyses vinden we tevens een significant negatief effect van SES voor de allochtone leerlingen in vergelijking met de autochtone leerlingen die gelijk zijn voor wat de overige variabelen in het model betreft. Tot slot bekijken we de covarianties van enkele variabelen met elkaar. Scholen met een hoger gemiddeld niveau van de laatste succesvolle positie in het secundair onderwijs onder de leerlingen zijn scholen waar de aanvangsprestaties ($r=-0.42$) en het advies van de leerkracht lager onderwijs over de starttrichting in het secundair onderwijs ($r=-0.18$) een zwakker effect hebben op het onderwijsniveau van de laatste succesvolle positie in het secundair onderwijs. Dit zijn scholen waar het effect van de opgelopen vertraging vóór het secundair onderwijs ($r=0.29$) en de impact van de interactie tussen etniciteit en SES kleiner is. Wat de interactie tussen etniciteit en SES betreft, benadrukken we dat hoe hoger het gemiddeld niveau van de laatste succesvolle positie in het secundair onderwijs van een school hoe kleiner het effect van SES bij de allochtone leerlingen. Wat de correlaties tussen de schoolresidu's van de variabelen onderling betreft zien we een sterke samenhang tussen het effect van de aanvangsprestaties en het effect van het advies van de leerkracht lager onderwijs over de aangeraden starttrichting in het secundair onderwijs. Hoe sterker het effect van de aanvangsprestaties hoe zwakker het effect van het advies van de leerkracht lager onderwijs ($r=-0.70$). Scholen waar het effect van de aanvangsprestaties groter is dan gemiddeld bij de andere scholen het geval is zijn tevens scholen waar de interactie tussen etniciteit en SES een groter effect heeft op het onderwijsniveau van de laatste succesvolle positie in het secundair onderwijs. Wat het effect van het advies van de leerkracht lager onderwijs over de aangeraden starttrichting in het secundair onderwijs betreft zien we dat scholen waar het effect van het advies van de leerkracht lager onderwijs groter is, scholen zijn waar het effect van SES voor allochtone leerlingen groter is dan gemiddeld over alle scholen heen het geval is ($r=-0.67$).
Vergelijking beperkte modellen met uitgebreide model	De opname van de extra controlevariabelen in de uitgebreide modellen verandert weinig aan de effecten van de aanvangsprestaties en de intelligentie bij aanvang van het secundair onderwijs. Voor de impact van de interactievariabelen geslacht, etniciteit en SES vinden we complexere wijzigingen.
Conclusie	Wat de eerste onderzoeksvraag betreft vonden we in de drie analyse-modellen verschillende resultaten. Globaal gesproken vinden we steeds een effect van geslacht, meisjes behalen een hoger niveau van de laatste succesvolle positie in het secundair onderwijs dan jongens, en vinden we ook steeds een effect van de socio-economische status, echter vinden we dit laatste effect niet altijd terug voor allochtone leerlingen. Voor autochtone leerlingen zijn de effecten van geslacht en SES wel steeds additief. Indien een effect van etniciteit aanwezig is (wat in één van de drie gevallen zo is) dan zijn het de autochtone leerlingen die een hoger niveau van de laatste succesvolle positie in het secundair onderwijs behalen in vergelijking met de allochtone leerlingen. Ook in dat geval zijn de effecten van etniciteit en geslacht additief. Wat de bijdrage van het secundair onderwijs betreft, gemeten aan de hand van de wijziging in de effecten van geslacht, etniciteit en SES zien we dat de effecten van geslacht en SES verkleinen en dat het effect van etniciteit zelfs verdwijnt. Dus in het secundair onderwijs doen, rekening houdend met hun aanvangskenmerken, allochtonen het even goed als autochtonen. Meisjes doen het beter dan jongens en leerlingen met een hogere socio-economische achtergrond doen het beter dan die met een lagere socio-economische achtergrond. Wat de school betreft hebben we in dit rapport alleen aandacht besteed aan de school waarin men in de eerste graad het meeste loopbaanposities gestart is. De belangrijkste vaststelling is dat het inderdaad een verschil maakt in welke school je het secundair onderwijs aanvat. Leerlingen uit scholen met een hogere gemiddelde SES van de leerlingen behalen immers een hoger onderwijsniveau wat de laatste succesvolle positie in het secundair onderwijs betreft. De vaststellingen nuanceren de resultaten van de analyses van het hoogst bereikte onderwijsniveau zes jaar na intrede in het secundair onderwijs en van het aantal uren wiskunde.

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

Hermans, D.J., Opdenakker, M.-C., Van de Gaer, E. & Van Damme, J. (2002). *Ongelijke kansen in het secundair onderwijs in Vlaanderen. Een longitudinale analyse van de interactie-effecten van geslacht, etniciteit en socio-economische status op de bereikte onderwijspositie. LOA-rapport 7*. Onuitgegeven onderzoeksrapport, K.U. Leuven, Steunpunt Loopbanen doorheen Onderwijs naar Arbeidsmarkt, Cel voor Analyse van Onderwijsloopbanen.

Hermans, D.J., Opdenakker, M.-C. & Van Damme, J. (2004). *Ongelijke kansen in het secundair onderwijs in Vlaanderen. Een longitudinale analyse van de interactie-effecten van geslacht, etniciteit en socio-economische status op de eindonderwijspositie en de vertraging in het secundair onderwijs*. Leuven: Steunpunt LOA.